

## Короткий огляд ситуації в Україні

Вересень 2024

### ХІД БОЙОВИХ ДІЙ

- Збройні сили РФ сконцентрували зусилля на атаках у Донецькій області, до кінця вересня зайняли руїни Вугледару (місто південніше Покровська), продовжуючи натиск на Покровськ. Загалом активні атакувальні дії в цій кліматичній зоні можна проводити до жовтня-листопада, після чого техніка починає рухатися значно повільніше, тому російське командування намагається встигнути захопити якомога більшу частину Донецької області, не рахуючись із втратами. Загальні втрати російських військ, за даними української сторони, на кінець квітня складають вже [понад 654 тисячі](#).
- В свою чергу, українська армія продовжує контролювати ряд населених пунктів у Курській області РФ, а контрнаступ російської армії не змусив українське угруповання військ відступити. Через це ЗС РФ змушені були перекинути резерви з інших напрямків фронту, і навіть відступити на деяких напрямках, як-от на куп'янському, де українські підрозділи змогли [зачистити](#) Куп'янський агрегатний завод. Тривають обстріли військової інфраструктури в РФ, зокрема, 18 вересня було знищено стратегічний арсенал у [Торопці](#) (Тверська область), 21 вересня було атаковано крупний склад боєприпасів у [Тихорецьку](#) (Краснодарський край), а 29 вересня було атаковано арсенал у [Котлубані](#) (Волгоградська область). Ці атаки суттєво знизили атакувальний потенціал ЗС РФ. Також упродовж вересня було здійснено кілька масштабних кібератак на російські урядові та банківські ресурси, ряд з яких було виведено зі строю на тривалий час.
- Збройні сили РФ продовжують завдавати удари по українських населених пунктах та стратегічній енергетичній інфраструктурі, з використанням крилатих ракет і дронів-камікадзе (лише останніх за [вересень](#) було запущено понад 1300, з них збито понад 1100). Під ударами в липні перебували [Київ](#), [Запоріжжя](#) (впродовж останньої декади вересня місто майже щодня зазнає ударів КАБами), [Харків](#), [Івано-Франківськ](#), [Львів](#), [Полтава](#), [Херсон](#), [Суми](#) (19 вересня під ракетний обстріл потрапив геріатричний пансіонат), [Одеса](#), [Дніпро](#), [Кривий Ріг](#), [Старокостянтинів](#), [Покровськ](#), [Краматорськ](#), [Костянтинівка](#), [Ізмаїл](#), [Конотоп](#), [Павлоград](#), інші населені пункти. Під удари потрапляють, окрім військових об'єктів, також об'єкти критичної інфраструктури, лікарні, житлові будинки, навчальні заклади та інші цивільні об'єкти.
- 13 та 14 вересня відбулися одразу два поспіль обміни військовополоненими, в перший день до України повернули [49 людей](#), а в другий день - [103 людини](#). Вперше за тривалий час до обміну потрапили військовослужбовці бригади НГУ "Азов", утримання в полоні яких активно використовується російською пропагандою. Також у вересні до України [повернулися](#) 12 депортованих до РФ дітей та один молодий чоловік 20 років.
- Водночас, у вересні стало відомо про кілька нових випадків страт військовополонених українців, зокрема, 17 вересня було [опубліковано](#) фото полоненого зі зв'язаними руками, якого вбили, встромивши в груди меча. Також з'явилися чергові підтвердження фактів розстрілу українських військовополонених росіянами.

## ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР

- **За офіційною інформацією ювенальних прокурорів з початку вторгнення 577 дітей загинуло та понад 1522 отримали поранення різного ступеня тяжкості внаслідок повномасштабної збройної агресії рф. Зареєстровано 144362 воєнних злочинів та злочинів агресії, а також 19315 злочинів проти національної безпеки. За офіційними даними, налічується 19 546 депортованих та/або примусово переміщених дітей, проте реальну цифру не знає ніхто. 1,5 мільйона українських дітей перебувають на окупованій території, і для них існує загроза депортації. В Україні станом на 19 вересня 2024 року вважаються безвісти зниклими 1957 дітей.**
- **російська агресія продовжує створювати руйнівні наслідки для культурної спадщини та творчого потенціалу України.** У ніч з 3 на 4 вересня 2024 року внаслідок ракетного обстрілу Львова країною-агресором зазнали руйнувань понад 188 будівель. Щонайменше 19 об'єктів мають статус пам'яток культурної спадщини місцевого значення, а також пошкоджено 154 житлові будинки, 7 закладів освіти, заклад культури, заклад спорту та медична установа. Усі будівлі, що зазнали пошкоджень знаходяться в історичному ареалі та у буферній зоні об'єкту всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, який з 2023 року входить у Список всесвітньої спадщини під загрозою та у Міжнародний список культурних цінностей, які перебувають під посиленням захистом. З Херсонського художнього музею російськими загарбниками було вкрадено більше 10 тисяч музейних предметів. Загалом, 2044 об'єкти культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію, а також загальна чисельність постраждалих пам'яток культурної спадщини регіонів зросла на 51 одиницю і наразі складає 1147 об'єктів. Вимушене переміщення людей з окупованих територій також створює загрозу втрати культурної унікальності регіонів через інтеграцію носіїв нематеріальної спадщини в інші середовища. Окремо, численні втрати серед українських діячів культури, зокрема музиканта Павла Дмитраша, художниці Вероніки Кожушко та поета Тараса Іллі, свідчать про те, що війна знищує важливу частину інтелектуального та творчого потенціалу нації. Вже загинуло 123 артисти, що несе непоправну шкоду для суспільної стійкості й згуртованості України.
- **російська агресія спричиняє значні екологічні руйнування в Україні, які мають довготривалі негативні наслідки.** У Миколаївській області виявили забруднення ґрунтів важкими металами на розмінованих ділянках. На Черкащині та Кіровоградщині три лісові пожежі виникли через російські обстріли, знищивши значні площі лісу. У Херсонській області сапери продовжують розмінування територій, очищаючи акваторію в Бериславському районі. У Запоріжжі після російського обстрілу зафіксовано забруднення ґрунтів на площі понад 1300 квадратних метрів. У Харківській області сапери розмінували 347 гектарів за тиждень, знешкодивши понад 1300 боєприпасів. Унаслідок регулярної роботи ППО в Києві та області, тварини зазнають стресу, що призводить до порушення їхньої системи орієнтації, внаслідок чого вони втрачають здатність контролювати свої пересування. У Донецькій області тривала ліквідація масштабної пожежі в Лиманському лісництві, що охопила 350 гектарів. На Сумщині зафіксовано погіршення якості води в річці Сейм через органічне забруднення після обстрілів. Лісова пожежа на Сумщині охопила 50 гектарів, спричинена ударами РФ із запальними снарядами. Розмінування правобережної Херсонщини продовжується, вже очищено 53% території, завершення робіт прогнозується до 2025 року. Внаслідок російських дій екологія Луганщини зазнала збитків на суму понад пів трильйона гривень.
- **Дії рф завдають суттєвої шкоди критичній інфраструктурі України, економіці та соціальній сфері України, що ускладнює відновлення країни та посилює гуманітарні і фінансові втрати.** Російські атаки на енергетичну інфраструктуру завдали збитків на понад 1 мільярд доларів. Понад 50 атак рф на портову інфраструктуру знищили та пошкодили більше 280 об'єктів. В Україні зруйновано чи пошкоджено 523 спортивних об'єкти. Через заміновані території Україна щорічно втрачає 11,2 мільярда доларів. Держава-агресор, застосовуючи заборонені

міжнародним правом методи ведення війни, [скинула](#) на один із корпусів вищого навчального закладу м. Суми, за попередньою інформацією, керовану авіаційну бомбу. На Донеччині нині працюють 512 сільськогосподарських підприємств, з яких 353, або 69%, через повномасштабну російську війну [ззнали](#) збитків та руйнувань. На Кіровоградщині площа знищених внаслідок російських обстрілів сільськогосподарських угідь – близько 130 га, збитки [становлять](#) 5,1 млн грн. Збитки внаслідок привласнення Росією українського зерна [становлять](#) понад 30 млрд грн, однак ці дані не остаточні. З початку повномасштабного вторгнення в Запорізькій області [пошкоджено](#) 48 медичних закладів, зруйновано – 8.

- **Продовжується примусова евакуація в регіонах України внаслідок військових дій росії.** Примусова евакуація дітей з родинами [триває](#) у 16-ти населених пунктах Донеччини, в них досі залишаються 1437 неповнолітніх. Найбільша кількість дітей у небезпеці – в місті Костянтинівка станом на 17 вересня залишається 995 дітей. У 90 населених пунктах 7 територіальних громад Сумського району 30 вересня [оголошено](#) обов'язкову евакуацію дітей із їхніми батьками та законними представниками.
- **Україна активно повертає своїх громадян із російського полону та окупованих територій.** Із російського полону 13.09 [вдалося](#) повернути 49 українців, серед них - захисники «Азовсталі», 14.09 [повернули](#) ще 103 українських військовослужбовців. Цей обмін [відбувся](#) за посередництва Об'єднаних Арабських Еміратів. З полону від початку повномасштабної війни [повернули](#) 3672 українців. Станом на 12 вересня на підконтрольну Україні територію з окупації [повернули](#) 931 дитину.
- **росія продовжує загрожувати безпеці України та всього світу.** Українська розвідка [попереджає](#) про підготовку Росією ударів по критичних об'єктах ядерної енергетики, що може призвести до ядерного інциденту. Україна вже передала інформацію міжнародним партнерам та МАГАТЕ і закликає до швидкого розширення місії для контролю ситуації. На окупованій росією Запорізькій АЕС присутні озброєні люди з військовою технікою, які [перешкоджають](#) доступу місії МАГАТЕ, а між внутрішньою та зовнішньою огорожею об'єкта встановлені протипіхотні міни.
- **Дії російських окупантів на ТОТ спричиняють системне знищення інфраструктури, що не лише ускладнює відновлення підприємств, але й поглиблює економічну та соціальну кризу в регіонах.** На тимчасово окупованій території Луганської області російські загарбники [вирізають](#) високовольтні кабелі, що подавали електроенергію на закриті шахти. Це свідчить про плани окупантів не відновлювати вугільну промисловість і поступово ліквідувати міста, що залежали від шахт.

## ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР

- **Державний [бюджет](#) на 2025 рік містить консервативні очікування щодо надходження міжнародної допомоги.** Він також є більш реалістичним щодо “тривалості війни”. В 2025 році планується залучити 1 746,5 млрд грн зовнішнього боргу. За курсом 45 гривень/долар це складе 38,8 млрд доларів. Джерелами зовнішнього фінансування будуть країни Європейського Союзу (в рамках програми Ukraine Facility), Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та інші офіційні кредитори. Але проблема в тому, що гарантованими є приблизно половина цих коштів. Наразі підтверджено близько 15-16 млрд доларів кредитів – 12,5 млрд євро від ЄС та 1,8 млрд доларів від МВФ. Щоправда, під час нещодавнього візиту в Україну голова Єврокомісії оголосила про надання нового кредиту сумою 35 млрд євро, який фактично є заміною грантового фінансування. Але поки що точних умов фінансування немає.
- **Прогноз та очікування бізнесу на 2025 рік ([Опитування](#) Європейської бізнес асоціації України).** Деяко більше половини компаній, зокрема 53% прогнозують позитивну динаміку розвитку свого

бізнесу у 2025 році. Минулого року на зростання бізнесу сподівались 58% керівників. Третина опитаних директорів, 33%, розраховують у 2025 році втримати бізнес-показники на рівні попереднього року, а 14% прогнозують негативну динаміку (13% минулого року).

- **Експерти DiXi Group окреслили** оптимістичний та негативний [сценарії](#) ситуації з енергетикою впродовж зими. Оптимістичний прогноз - можливі відключення в пікові години, тобто вранці (приблизно з 8:00 до 10:00) і ввечері (з 17-ї години до 20-21-ї). У когось не буде світла зранку, а в когось – ввечері, а не так, що і вранці, і ввечері, тобто йдеться лише про 3-4 години. Негативний сценарій передбачає нові ворожі удари і мінус 1 ГВт потужностей. Тоді тривалість відключень буде зростати – українці будуть вночі мати 3-4 години світла.
- **Україна залишається лідером з виробництва і експорту сільськогосподарської продукції.** З початку 2024/2025 маркетингового року Україні вдалося експортувати 10,053 млн тонн зернових та зернобобових культур. Про це повідомило [Міністерство аграрної політики та продовольства](#). Зазначається, що у 2024/2025 МР, станом на 27 вересня, Україна вже експортувала 5,802 млн т пшениці (торік - 3,115 млн т), 1,253 млн т ячменю (торік - 603 тис. т), 7,5 тис. т жита (0,7 тис. т) та 2,734 млн т (2,599 млн т) кукурудзи.
- **Уряд дав [старт](#) створенню сертифікованих приватних шкіл для навчання операторів дронів.** З початку повномасштабного вторгнення в Україні з'явилися десятки приватних навчальних центрів пілотів БПЛА, але єдина система регулювання їхньої діяльності відсутня. Уряд ухвалив постанову, яка дасть старт сертифікації приватних шкіл БПЛА. Навчальні заклади зможуть отримати сертифікат та офіційно навчати операторів, які після успішного складання іспитів зможуть обійняти посади операторів БПЛА у військових підрозділах всіх складових Сил безпеки та Сил оборони.

## РОСІЙСЬКІ НАРАТИВИ, ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ВИМІР

- **«Ядерні погрози».** На тлі консультацій партнерів України щодо дозволу у застосуванні ракет середньої дальності по враженню воєнних об'єктів на території РФ, у російські політичні актори актуалізували наративи щодо ядерних погроз. Зокрема актуалізовано тему перегляду ядерної доктрини РФ. "[Нинішня ядерна](#) доктрина не виконує функцію стримування", заявив політолог Сергій Караганов. Російські офіційні особи кажуть, що робота з оновлення ядерної доктрини країни («Основ державної політики РФ у сфері ядерного стримування») знаходиться на просунутій стадії. 25 вересня путін на відкритому засіданні радбезу [розповів](#), як планується змінити російську ядерну доктрину – Основи державної політики в галузі ядерного стримування. Начебто розширено категорію держав та військових союзів, щодо яких проводиться ядерне стримування. Доповнено перелік військових загроз, для нейтралізації яких виконується ядерне стримування. Агресію з боку будь-якої неядерної держави, але за участю або за підтримки ядерної держави [пропонується](#) розглядати як їхній спільний напад на Російську Федерацію. Декларується, що заяви президента щодо ядерної доктрини РФ не просто можна, а слід вважати сигналом Заходу ([Песков](#)). Одночасно у Кремлі [відмовилися](#) коментувати питання про випробування російської міжконтинентальної балістичної ракети «Сармат» та переадресували його Міноборони. ([Песков](#)).
- Триває подальша мілітаризація РФ, [підвищення](#) кількості складу зс, ядерні випробування, наради стосовно військових інновацій ([безпілотники](#)) лунають на тлі розмірковувань у країнах Заходу про потребу перемовин РФ, потенційні компроміси для досягнення припинення вогню тощо.
- **Про «мирні перемовини».** Напочатку вересня путін [заявляв](#), що РФ ніколи не відмовлялася від переговорів з Україною, але на основі домовленостей, [досягнутих](#) у Стамбулі у 2022 році, йшлося про постійний нейтралітет України, територіальні поступки та ін. Напередодні в



серпні глава мзс рф лавров [вказував](#), що про перемовини мова не йде, як неодноразово говорив путін, також про «свої території» перемовин бути не може. Поширюються пропагандистські [наративи](#), в офіційних джерелах, що «Захід уже змирився з тим, що Росію перемогти не вдасться і що з мріями про "відновлення територіальної цілісності України" доведеться розлучитися». Очільник мзс рф [критикує](#) мирні ініціативи Києва. 24 вересня Песков [заявив](#), що досягнення РФ своїх цілей безальтернативно ([демлітаризація та денацифікація України](#), її нейтральний статус, а також визнання реалій, що склалися на землі). Йдеться також про загрози щодо вступу України до НАТО, “права людини”, які начебто захищає рф під час агресії в Україну ([Лавров](#)).

- **Щодо тимчасово окупованих українських територій, політика російської асиміляції українців.** Триває подальша цілеспрямована політика із асиміляції українців на тимчасово окупованих територіях України (Херсонська, Запорізька, Донецька та Луганська області, Ар Крим). Уряд Росії [затвердив](#) нову Стратегію національної культурної політики, вона розрахована до 2030 року, для забезпечення єдиного культурного простору рф у тому числі й для українських тимчасово окупованих територій, йдеться про впровадження традиційних цінностей. Підтримку родини, створення спільного простору та затвердження російської ідентичності. 30 вересня путін [звернувся](#) до громадян на честь т.зв. Дня возз'єднання Донецької та Луганської народних республік, Херсонської та Запорізької областей із рф. Він [згадав](#) знову про т.зв. Новоросію (9 регіонів України) та начебто “захист” мешканців українських областей від впливу західних країн.
- **«Ресурсні погрози» з боку рф країнам Заходу.** У Росії можуть запровадити обмеження на постачання за кордон деяких видів ресурсів, якщо це не шкодитиме економіці, з такою пропозицією виступив Володимир Путін на [наradі](#) з урядовцями, зокрема [поширюються](#) наративи, що обмеження експорту реакторного палива та ін. підірве енергетику західних країн.
- **Посилення армії рф, воєнні інновації, мобілізаційний ресурс, воєнні витрати.** 16 вересня підписано указ, яким президент рф [збільшив](#) штатну чисельність військовослужбовців Збройних сил рф на 180 тис. — до 1,5 млн осіб. Згідно з документом, штатна чисельність збройних сил встановлюється на рівні 2389130 осіб, у тому числі 1500000 військовослужбовців. За попереднім указом, що діяв з 1 грудня 2023 року, цей показник становив 2209130 осіб, у тому числі 1320000 військовослужбовців. Збільшення штатної чисельності російських збройних сил майже до 2,39 млн осіб пов'язане із [необхідністю](#) оснащення кадрами нових військових округів – Ленінградського та Московського, заявив президент Володимир Путін. Володимир Путін [провів](#) 19 вересня засідання Військово-промислової комісії, присвячене питанням розвитку безпілотних авіаційних систем спеціального призначення, збільшення потенціалу російського військово-промислового комплексу (відкриття центру в Якутії). 24 вересня Держдума [ухвалила](#) у другому та третьому читаннях законопроекти, що дозволяють підсудним укладати контракт із Міноборони на етапі розгляду справи в суді та про звільнення їх від кримінальної відповідальності, що збільшуватиме російський мобілізаційний ресурс.
- У 2025 році в проекті бюджету пріоритетом визначено витрати на оборону, безпеку та потреби спеціальної військової операції. Росія планує [збільшити](#) витрати на оборону в 2025 році до 13,2 трлн рублів. При тому, що у 2024 році вони становитимуть 10,4 трлн рублів. Таким чином, збільшення становитиме 26,9%. Йдеться про забезпечення технологічного лідерства та розширення інфраструктури, йдеться й про витрати на федеральні проекти «С танкобудування», «Нові матеріали та хімія», «Безпілотні авіаційні системи».
- **«Про перемоги та успіхи російської армії, втрати ЗСУ».** В пропагандистських повідомленнях [триває](#) поширення повідомлень про успіхи російської армії на курському напрямі, ударах по українській інфраструктурі, в тому числі й [воєнній](#), енергетичній.

- **“Знищення української енергетики - завдання номер 1”. Заперечення руйнування української цивільної інфраструктури.** В пропагандистських джерелах [заперечують](#) удари рф по цивільній українській інфраструктурі, житлових будинках (Запоріжжя), вказуючи, що вражають військові об’єкти (Запоріжжя). Одночасно в офіційних пропагандистських джерелах [поширюються](#) меседжі, що рф слід знищити всю енергогенерацію України, це військове завдання номер один. (журнал "Національна оборона" Ігор Коротченко).
- **Дискредитація українського політичного керівництва.** Поширюються [наративи](#) щодо недемократичності Зеленського, узурпації влади, підготовки якихось переворотів в Україні